

A középiskolában szerzett pedagógiai és pszichológiai ismeretek hatása a nevelési attitűdre

Roszik Dóra
dora.roszik@gmail.com

Eszterházy Károly Egyetem

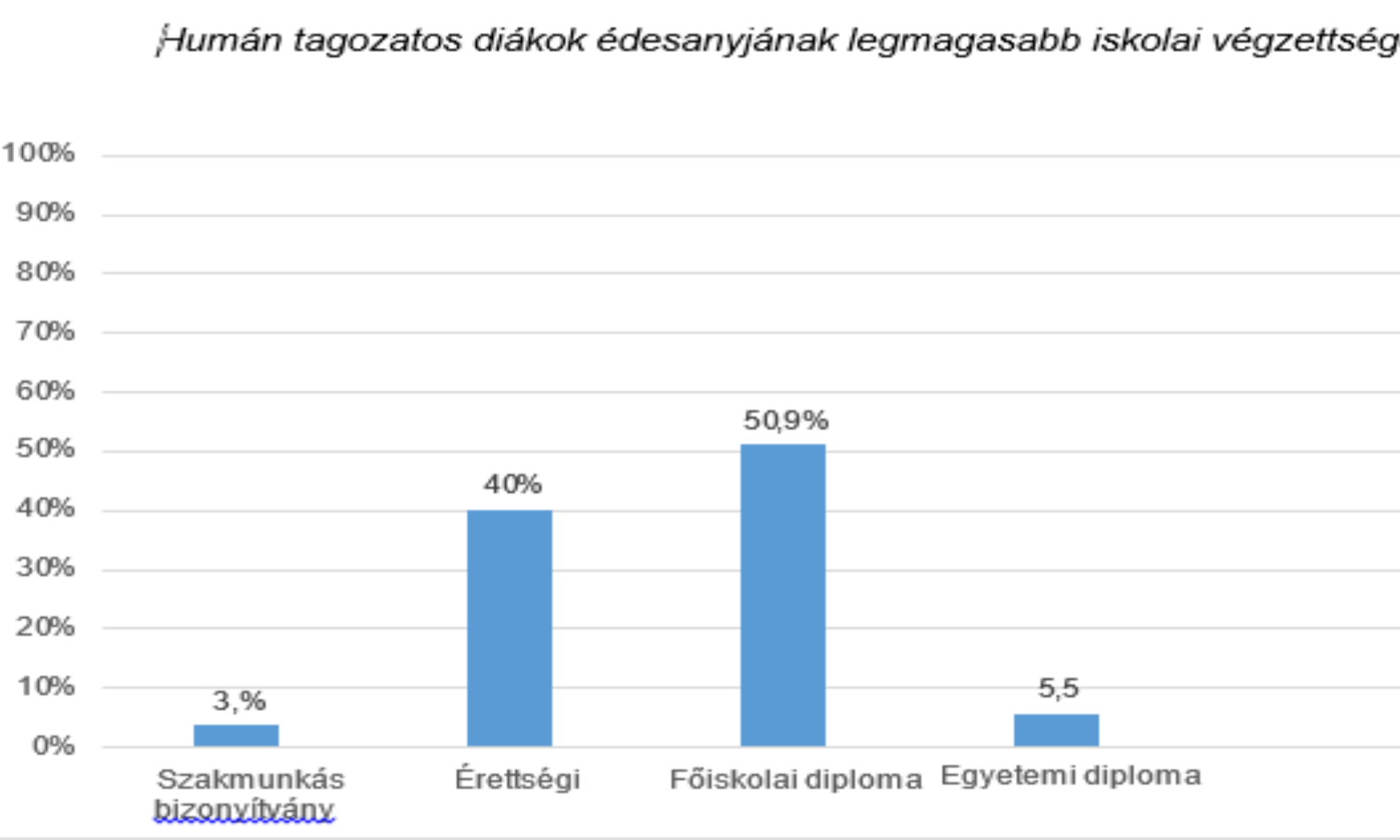
Elméleti háttér

Hazai és nemzetközi szinten is számos olyan kutatás áll rendelkezésünkre, amelyek egyaránt igazolják azt a feltevést, miszerint egy gyermek szocializációjának legmeghatározóbb színtere a család. Az úgy nevezett elsődleges szocializációs színtér döntő szerepet tölt be a szülő-gyermek kapcsolat kialakításában, nagymértékben meghatározza a gyermek személyiségfejlődését. Ennek oka abban keresendő, hogy egy igen bonyolult és összetett rendszerként írhatjuk le a család működését, ahol a tagok kölcsönösen hatnak egymásra, szüntelenül formálják egymás személyiségjegyeit (Török, 2015). Általánosan felismert, hogy milyen fontos és meghatározó a család szerepe az egészséges személyiség fejlődésének céljából, ugyanakkor, bár a 2012-es NAT nevelési céljai között szerepel a családi életre való nevelés eszméje, tananyag szintjén csak a közoktatás azon szakgimnáziumi osztályaiban jelenik meg erre vonatkozó ismeretátadás, ahol a pedagógia és pszichológia kötelező tárgyként szerepelnek (NAT, 2012). Jelenleg nincs tudomásunk olyan kutatásról, amely azt a kérdést vizsgálná, hogy ezen tudás közoktatási keretek között zajló átadásának kimutatható hatása van-e a nevelési gyakorlatra azon egykori tanulók csoportjában, akik már gyakorló szülők. Arról sincs továbbá információnk, hogy hogyan hatnak ezek a tudáselemek a tanulók családtervezésére, befolyásolja-e a megszerzett tudás a gondolkodásukat a gyermek számára ideális családi működésről.

Kutatásomban az utóbbi kérdést kívánom elemezni, azaz hogy a közoktatási keretek között megvalósuló tudásátadás befolyásolja-e a tanulók jövőbeni elképzelését arra nézve, hogy milyen nevelési stílust kívánnak alkalmazni leendő szülőkként. Inkább az autoriter szülői attitűdöt érzik magukhoz közelebb állónak, vagy nevelésük ideálját sokkal inkább a gondoskodás, szélsőséges esetben akár a túlféltés jellemzi.

Kutatási kérdések, hipotézisek

Figyelembe véve, hogy nincs birtokunkban magyar adat, hogy vajon a középiskolai évek alatt tananyag szintjén tanult pedagógia és pszichológia tantárgyak hatást gyakorolnak-e a családalapítás előtt álló középiskolás diákok leendő nevelési stílusára az alábbi kutatási kérdésekre és hipotézisekre építettem fel kutatásomat.

Kutatási kérdések:

- Milyen mértékben jellemző a korlátozó és a gondoskodó nevelői attitűd a vizsgálatba bevont tanulók körében?
- Van-e számottevő eltérés a kvázi kísérleti csoport és a kontrollcsoport esetében a nevelői attitűd tekintetében?
- Meghatározza-e a megkérdezettek nevelői attitűdjét a szülők legmagasabb iskolai végzettsége?

Hipotézisek

H1: Azon részmintá tanulói, akiknek édesanyja magasabb iskolai végzettségű, nagyobb preferenciát mutatnak a gondoskodó a nevelési stílus értékeivel szemben (Csima et al., 2016).

H2: A pedagógia és a pszichológia tantárgyak oktatásában részesülő diákok nagyobb preferenciát mutatnak a gondoskodó nevelési stílus értékeivel szemben, mint a kontrollcsoport tanulói.

Módszerek

Minta

Kutatásom elkészítésében öt, az ország különböző területén elhelyezkedő iskola működött közre. Vizsgálatom kvázi-kísérleti csoportját három olyan szakgimnáziumi, pedagógia ágazatos osztály tanulói alkotják, akiknek képzési programjában egyaránt szerepelnek a pedagógia, illetve a pszichológia tantárgyak. A kontrollcsoportként bevont két gimnáziumi osztály tanulói humán tagozaton folytatják középiskolai tanulmányaikat. A vizsgálatban összesen 118 érettségi előtt álló diák vett részt. Szakgimnáziumi osztályokból összesen 63 fő szolgáltatott adatot, amely a minta 53%-át teszi ki, és további 55 fő képezte a

<i>▲ A korlátozás dimenzió néhány tétele</i>
<i>Tételek</i>
Jobb, ha a gyermekünk nem próbálkozik olyan dolgokkal, amiben esélyes, hogy kudarcot vall.
Nem megengedhető a gyermekünknek, hogy rosszat mondjon a tanáráról.
Elvárható a gyermekunktől, hogy hálás legyen és értékeljen minden jót, amit kap.
Úgy hiszem, hogy a szidástól és a kritikától fejlődnek a gyerekek.
Fontos, hogy a gyermekünk jó benyomást tegyen másokban.
<i>A gondoskodás dimenzió néhány tétele</i>
<i>Tételek</i>
A gyermekünk véleményét tiszteletben kell tartani, és bátorítanunk kell őt annak kifejezésére.
Úgy gondolom, hogy a gyerekeknek vigasz és megértés jár, ha félnek vagy zaklatottak.
A gyermekünk iránti szeretetet érdemes ölelésekkel és csókokkal kifejezni.
A gyermekünk a legnagyobb örömeink egyikét jelentheti.
A gyermekünkkel meg kell beszélni, és el kell magyarázni, ha rosszul viselkedett.

kísérlet kontrollcsoportját, amely 47%-os részvételi arálynak felel meg. A mintát alkotó diákok átlagos életkora M=18,06 év, a szórás értéke 0,53. A teljes mintára nézve a nemek aránya az alábbiak szerint alakul: 12,7% fiú és 87,3% lány.

Módszer

A megfogalmazott kutatási célok tartalmához Block (1965): *Child Rearing Practices Report*, röviden **CRPR** standardizált kérdőíve illeszkedett a leginkább, hiszen egyaránt megjelennek állítások a mérőeszközben a gondoskodás, illetve a korlátozás dimenziójával kapcsolatban. Fontos szempont volt a mérőeszköz terjedelmének figyelembe vétele is, ezért nem az eredeti, 1965-ben publikált 91 tételt tartalmazó, kérdőívet vettem fel az érintett diákokkal, hanem Rickel és Biasatti (1982) 40 elemre redukált, magyar nyelven is elérhető, korábbi faktorelemzéses vizsgálatokban kipróbált, és jól bevált mérőeszközét alkalmaztam. A kérőív hatfokú Likert-skálás kijelentéseket tartalmaz, melynek tételei a szülők gyermeknevelésre vonatkozó magatartásmódját, habitusát és az ehhez tartozó értékrendeket írják le két jól elkülöníthető faktor mentén, úgmint korlátozás (22 tétel) és gondoskodás (18 tétel). Az eredeti kérdőív átalakításra került, hiszen az autentikus mérőeszköz a már gyakorló szülők nevelési stílusát hivatott felmérni, ennek okán az általam használt kérdőívben az egyes tételek sokkal inkább a jövőbe mutatnak, nem a jelent kívánják feltárni, a családi nevelés értékeit vizsgálják.

A korlátozás-skála kétmintás t-próbájának eredményei					
<u>Osztály típusa</u>	N	M	SD	t	p
<i>Pedagógia</i>	61	70,38	10,89		
Korlátozás-skála	<i>ágazat</i>			-1,928	,056
<u>Humán tagozat</u>	55	74,59	12,59		

Eredmények

A vizsgálatban szereplő két osztálytípusra vonatkozóan kétmintás t-próbát végeztem annak feltárása érdekében, hogy vajon a korlátozás dimenziója, vagy a gondoskodás dimenziója dominánsabb-e az egyes csoportok körében. Az adatok azt tükrözik, hogy a humán tagozatos diákok körében valamivel gyakrabban mutatkozik meg a korlátozó nevelési elvek preferenciája (M=47,59; SD=12,59), a különbség azonban nem szignifikáns (t=-1,928, p=0,056). A gondoskodás alskála preferenciája (M=94,37, SD=6,28) valamivel jobban jellemzi a pedagógia ágazatos tanulókat, a különbség ez esetben gyenge szignifikáns különbséget jelez a két részmintá eredményei között (t=2,180; p=0,31).

A gondoskodás-skála kétmintás t-próbájának eredményei					
<u>Osztály típusa</u>	N	M	SD	t	p
<i>Pedagógia</i>	61 fő	94,37	6,28		
Gondoskodás-skála	<i>ágazat</i>			2,180	0,31
<u>Humán tagozat</u>	55 fő	91,78	6,58		

Konklúzió

H1: Azon részmintá tanulói, akiknek édesanyja magasabb iskolai végzettségű, nagyobb preferenciát mutatnak a gondoskodó nevelési stílus értékeivel szemben. A hipotézis nem nyert igazolást, hiszen a humán tagozatos diákok esetében, akiknek az édesanyjuk kvalifikáltabb, gyakoribb a korlátozó nevelési stílus.

H2: A pedagógia és a pszichológia tantárgyak oktatásában részesülő diákok nagyobb preferenciát mutatnak a gondoskodó nevelési stílus értékeivel szemben, mint a kontrollcsoport tanulói. Ezen feltételezés igazolást nyert.

Azt mondhatjuk el tehát a rendelkezésünkre álló adatok alapján, hogy azon tanulók esetében, akik a gimnáziumi éveik alatt szert tettek, olyan tudásra, amely kiterjedt a fejlődéslélektani alapok elsajátítására, nevelésszociológiai ismeretekre, vagy a pedagógia területén a nevelésemlelethez köthető kompetenciák jutottak a birtokába, inkább a gondoskodó nevelői attitűdöt helyezi előtérbe. Mindez alátámasztja azt, hogy kiemelten fontos szerepet tölt be az oktatás a gyermekek életében, minden tanuló esetén érdemes lenne kellő mennyiségű, és minőségű tudást átadni intézményesített keretek között a családi nevelés eszméjére vonatkozóan.

Irodalomjegyzék

Block, J. H. (1965). The child-rearing practices report (CRPR): A set of Q items for the description of parental socialization attitudes and values. Berkeley: University of California

Csima et al. (2016) A 0–7 éves korú gyermeket nevelő családok nevelési stílusának feltárására irányuló kutatás módszertani megalapozása, a nevelési stílus differenciáló tényezői. Magyar Pedagógia 4. 367-382.

NAT (2012). A kormány 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelete a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról. Magyar Közlöny, 66, 10635–10848.

Rickel, A. U., & Biasatti, L. L. (1982). Modification of the block child rearing practices report. Journal of Clinical Psychology, 38, 129–134.

Török Balázs (2015): A szocializáció iskolai feltételei – A tanuló reflexivitása és interakciós rendek. In: Nikitsher Péter: Az iskola szocializáció szerepe és lehetőségei. Oktatókutatató és fejlesztő Intézet, Budapest.